

Openbare vergadering Commissie Cultuurhistorie Rheden-Rozendaal | 8 december 2020

Aanwezig: de heren Idema (voorzitter) Crols en Heersche (leden), mevrouw Broer en Allersma (leden), de heren Lesker (Proviel, agendapunt 4) en Blok (SB4, agendapunt 5), mevrouw Van de Hulsbeek, Hoorn en Sanderman (allen gemeente Rheden, mevrouw Buijs (vervangend secretaris voor agendapunt 2, eerste deel, gemeente Rheden) en de heer Andela (secretaris, afwezig tijdens behandeling agendapunt 2, eerste deel).

Toehoorders (agendapunt 2): een groep inwoners van Ellecom, waaronder mevrouw Van der Meijden en meneer Van Berlo (initiatiefgroep DOE). De heren Van Tilborg (Behoud Karakter Velp, agendapunt 3) en Van der Hoeven (agendapunt 5).

1. Opening

De heer Idema opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

- *Cultuurhistorische Waardering Dorpsrand en Polder Ellecom van Initiatiefgroep Duurzaam Opgewekt Ellecom.*

De initiatiefgroep vraagt de commissie of zij de conclusies uit haar waardestelling onderschrijft. De commissie heeft het verzoek en de waardestelling voorafgaand aan de vergadering toegestuurd gekregen. Namens de initiatiefgroep zijn mevr. Van der Meijden en dhr. Van Berlo aanwezig. De commissie spreekt haar waardering uit over het stuk waarin de historie en kwaliteiten zorgvuldig in beeld zijn gebracht. De studie onderstreept nogmaals de kwaliteiten van het gebied, de conclusies uit de waardestelling worden door de commissie unaniem onderschreven. De voorzitter wenst de initiatiefgroep succes met het vervolg.

De commissie geeft verder aan dat het aan college en raad is om vervolgens een afweging te maken over de aanwijzing van gebieden waar zonnevelden en windmolens kunnen komen.

Naar aanleiding van het rapport meldt de commissie dat in het verleden is onderzocht of Ellecom geen rijksbeschermd dorpsgezicht zou moeten worden. Daar heeft het rijk toen niet voor gekozen omdat bij die aanwijzing naar de periode 1850-1940 werd gekeken; de oude kern met de polder van Ellecom is ouder. Gezien de kwaliteiten die in het rapport worden beschreven, geeft de commissie het college in overweging de aanwijzing als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht te onderzoeken.

- *Brief Stichting Behoud Historische Landgoederen Oostelijke Veluwezoom m.b.t. tuinmanswoning Rhederhof*

De commissie is benaderd door de stichting, omdat deze bezorgd is over de onderhoudsstaat van de tuinmanswoning van Rhederhof. Zij verzoekt de commissie stappen te ondernemen om dit gemeentelijk monument voor de toekomst veilig te stellen.

De commissie vraagt de gemeente om een toelichting: het pand is wel steeds onder de aandacht geweest, maar er is sprake van een complexe situatie met een oude bewoonster die voor het noodzakelijke herstel eigenlijk het pand uit moet. In het verleden is er door de gemeente weleens een rapportage over de technische staat opgesteld, maar daarop is nog geen actie ondernomen. Ambtelijk wordt overwogen de monumenten met een grote onderhoudsachterstand planmatig te gaan aanschrijven. Daar zijn goede ervaringen mee opgedaan in Leiden. Dat moet nog wel bestuurlijk worden afgestemd. De tuinmanswoning zou één van de objecten kunnen zijn, hoewel met aanschrijven niet per se hoeft te worden gewacht totdat er een hele projectorganisatie staat. Mogelijk kan dit monument een goede testcase zijn voor een planmatige aanpak.

De commissie deelt de zorg over het pand en vraagt de gemeente om een maximale inzet om het behoud te waarborgen. Gezien de staat zou dit monument bij een planmatige aanpak helemaal vooraan in de rij moeten staan.

3. Adviesverzoek n.a.v. aanvraag monumentenstatus Wilhelminabank in Velp

De Oudheidkundige Kring Rheden-Rozendaal en Stichting Velp voor Oranje hebben op respectievelijk 24 en 25 september 2020 een verzoek ingediend om de Wilhelminabank in Velp op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Het verzoek is op 29 oktober 2020 ondersteund door Behoud Karakter Velp.

Een concept-redengevende omschrijving is opgesteld door mevr. Buijs van de gemeente. De commissie vraagt om een toelichting: in 2023 is de bank – die nog in zijn originele vorm behouden is – 100 jaar oud. Halfronde banken die zijn opgedragen aan het koninklijk huis zijn zeldzaam. Het omringende park is even oud. De bank voldoet inderdaad aan de criteria in de verordening voor plaatsing.

Dhr. Crols ziet het ontbreken van de bank op de monumentenlijst als een omissie, en plaatsing als een belangrijke aanvulling op de lijst. Dhr. Heersche vraagt of de groene setting ook onderdeel van het monument wordt. Dat is wel belangrijk, hoewel de huidige aanleg van het plantsoen minder van belang is. En moeten de Posbank en de Geërfdenbank niet ook meegenomen worden?

De heer Van Tilborg vermeldt dat Behoud Karakter Velp (BKV) daarover heeft nagedacht. De banken zijn in een tijdsbestek van 3 jaar tot stand gekomen, zijn ieder uniek op een unieke plek, en bovendien zeldzaam - er zijn er in Nederland maar acht. BKV vraagt zich daarom af of de banken geen rijksmonument kunnen worden.

Mevrouw Sanderman antwoordt daarop dat het Rijk een moratorium m.b.t. de aanwijzing van rijksmonumenten heeft ingevoerd. Aanwijzing als rijksmonument is daarom niet kansrijk. Voor wat betreft een gezamenlijke aanwijzing heeft de gemeente er in overleg met BKV bewust voor gekozen om een knip te maken met het onderzoek naar en de eventuele aanwijzing van de andere banken om de voorliggende aanvraag geen vertraging te laten oplopen.

Commissie onderschrijft de concept-waardestelling en adviseert unaniem de bank te plaatsen, waarbij zij voorstelt de ligging mee te nemen.

4. Fietspad Badhuislaan

De heer Lesker, die is ingehuurd door de gemeente, geeft een toelichting. Het voorliggende gedeelte van de Badhuislaan is een ontbrekende schakel in het fietsnetwerk tussen de Harderwijkerweg en Kanaalweg. In het nieuwe voorstel wordt dit fietspad aan de zuidzijde aangelegd, waar nu bomen en bosschages staan. Tegelijkertijd wordt ook de noordzijde van dit weggedeelte opnieuw ingericht, waardoor de laanstructuur van dit gedeelte van het rijksbeschermd dorpsgezicht wordt hersteld.

De commissie bespreekt de alternatieven, zoals een fietspad aan de noordzijde van het wegdeel (vergelijkbaar met de Harderwijkerweg), of vrijliggend ten noorden van de Badhuislaan. Beide zijn problematisch, de eerste omdat er onvoldoende ruimte is voor bomen *en* een fietspad, de tweede omdat dat lastige aansluitingen bij de kruisingen oplevert. De commissie adviseert daarom positief. Deze oplossing doet even pijn, maar in de toekomst krijg je er iets moois voor terug. De commissie vraagt wel heel zorgvuldig te kijken naar de kruising met de opritten naar de aanliggende woonhuizen en naar het plantverband van de laanbeplanting.

5. Concept-tuinhistorische waardestelling van de Breeden Enk in Velp

De heer Blok, opsteller van de waardestelling, geeft een toelichting op het rapport. Het gebied wordt getypeerd door speculatie en projectontwikkeling. De huidige buitenplaats Breeden Enk hoorde eerst bij perceel 6 op de kaart (de oudste villa Saesveldt), later bij perceel 5. Vanaf 1920 heeft de buitenplaats een afzonderlijke eigen ontwikkeling doorgemaakt. In het gebied waar woningbouw overwogen wordt, is geen sprake van een buitenplaatsaanleg; de waarden zijn hier indifferent.

Mevrouw Van de Hulsbeek vraagt of van de grote, inmiddels contextloze bomen op het geel gekleurde plangebied aannemelijk is dat die bij een originele tuinaanleg hebben behoord. De heer Blok vindt dat een leuke vraag, maar dat is niet helemaal te achterhalen. Wat wel opvalt, is dat op deze percelen op luchtfoto's uit WO2 er een loopgraaf dwars door de tuin ligt.

Mevrouw Sanderman merkt daarop op dat mevrouw Storms-Smeets van het Gelders Genootschap een groot onderzoek gaat doen naar de effecten van WO2 op landgoederen en buitenplaatsen, onder de titel Oorlog in Arcadië. Dit lijkt dus een kandidaat voor de lijst met onderzoeksobjecten.

De commissie spreekt zijn waardering uit voor het gedegen onderzoek, dat veel nieuwe informatie heeft opgeleverd, en onderschrijft de bevindingen. De heer Crols suggereert dat het in het kader van toekomstige ontwikkelingen mogelijk zinvol is de waarde van de gebouwen aan de straatweg meer in kaart te brengen. De heer Blok antwoordt daarop dat de status van de bebouwing heel afgewogen lijkt, maar dat zou kunnen worden overwogen om de gebieden 9 en 10 uit het rapport aan te wijzen als gemeentelijk monument en niet alleen de oranjerie. De commissie kan zich dat ook voorstellen, maar mist voor een goede afweging nog beeldmateriaal van de buitenplaats.

6. Verslag vergadering 29 september 2020

De commissie heeft geen opmerkingen op het openbare verslag. Het wordt conform vastgesteld.

7. Rondvraag

Mevrouw Van de Hulsbeek heeft een nieuwe baan als senior landschapsarchitect bij de provincie. Zij start begin januari. Dhr. Heersche vraagt of haar functie opnieuw ingevuld wordt. Mevrouw Sanderman antwoordt dat het gemeentelijke beleid vanwege financiële redenen is om vacatures eerst vier maanden niet in te vullen, maar dat bij deze taken tijdelijke vervanging wel wordt geregeld. In principe is het de bedoeling dat er weer een landschapsarchitect wordt aangesteld.

De heer Crols vraagt naar de plannen voor het gemeentehuis. Inmiddels wordt ook cultuurhistorische waarde gehecht aan gebouwen van na 1965 en het gemeentehuis is wel een markant en vermoedelijk zeldzaam exemplaar dat in zijn vormgeving duidelijk uit een bepaalde periode stamt. Mevrouw Broer biedt aan om mee te denken over de omgang met het gebouw bij de renovatie. Mevrouw Sanderman brengt de signalen van de commissie over aan de projectleider voor de nieuwe huisvesting.

De heer Idema vraagt hoe het ongevraagde advies van de commissie t.a.v. de bezuinigingen is uitgekapt? Mevrouw Sanderman antwoordt dat het wel spannend was, omdat erfgoed door de raadsnotie extra in de spotlight stond. Er werden door de Raad ook vragen gesteld over de (financiële) baten van erfgoed. Bij het raadsvoorstel is daarom een bijlage met de economische opbrengsten van erfgoed toegevoegd. Ook kon voor de Raad, in antwoord op haar vragen,

inzichtelijk gemaakt worden dat het gemeentelijke vakgebied erfgoed per beleidsperiode vrij consequent ca. 1,5mio euro extern geld binnen sleept. Daardoor zijn de bezuinigingen, hoewel voelbaar, nog redelijk beperkt gebleven. De infrastructuur is in ieder geval in stand gehouden en de ondersteuning van de voor ons zo belangrijke vrijwilligers.

De heer Andela stuurt een datumprikker rond voor de vergaderingen in 2021.

8. Sluiting van de vergadering

De heer Idema sluit de vergadering.